

Policy
Lab

EN GOD OVERGANG FRA ANBRINGELSE TIL VOKSENLIVET

SOCIALPÆDAGOERNE



BIKUBENFONDEN



Dansk Socialrådgiverforening



De
Anbragtes
Vilkår

BØRNS
VILKÅR
SAMMEN STØBES VI EVIDER



FADD
Foreningen af DØGN- OG DAGTLBUD
for udsatte børn og unge

EN GOD OVERGANG FRA ANBRINGELSE TIL VOKSENLIVET



Benny Andersen
Formand, Sociopædagogerne



Rasmus Kjeldahl
Direktør, Børns Vilkår



Ditte Brøndum
Næstformand, Dansk Socialrådgiverforening



David Adrian Pedersen
Bestyrelsesformand, De Anbragtes Vilkår



Søren Kaare-Andersen
Direktør, Bikubenfonden



Søren Skjødt
Formand, Foreningen af Døgn- og Dagtilbud



FORORD

Hvis vi kunne starte forfra, hvordan kunne vi så indrette os som samfund, så alle anbragte unge fik samme livsmuligheder som andre unge? Hvor en anbringelse også er en trædesten til et liv med job og uddannelse, en stabil boligsituation og adgang til varige og positive netværk?

Disse spørgsmål stillede vi os selv med det formål sammen at bidrage til politiske løsninger foranlediget af statsministerens nytårstale og et kommende udspil til et løft af anbringelsesområdet med Barnets Lov. Vi havde en ambition om reelt at ville gentænke området med udgangspunkt i de unges oplevelser af barrierer og potentialer i overgangen til voksenlivet.

Fra unges egne fortællinger og statistikker ved vi, at alt for mange anbragte mister fodfæste i overgangen til voksenlivet. Når man fylder 18 år, slutter anbringelsen som regel, og for mange er overgangen til at bo selv en stor udfordring. Der er ofte ikke et stabilt netværk eller andre voksenrelationer, de kan regne med støtter dem, hjælper dem på plads og på rette vej. Det betyder, at mange lever på kanten af samfundet uden netværk, job og uddannelse. Og for nogle resulterer det i misbrug, kriminalitet og hjemløshed.

Derfor mødtes vi i regi af et Policy Lab. Hurtigt indså vi, at det ikke fungerer med lappeløsninger på et efterværn, der fungerer dårligt. Skal vi leve op til vores ambition og levere på det, de unge efterspørger, er der brug for radikale ændringer. Ikke bare af efterværnet – men af tænkningen på hele anbringelsesområdet.

Resultatet er anbefalingerne her, der har de unges behov som omdrejningspunkt tilsat en grundlæggende overbevisning om, at børn og unge i anbringelse skal have de bedste muligheder for et godt liv nu og her – og på sigt. Andre børn og unge kan læne sig op ad deres forældre og forberede sig langsomt på voksenlivet. Den mulighed har anbragte børn og unge ikke. Når vi som samfund vælger at foretage en så indgribende handling som at fjerne et barn fra sine forældre, skal vi forpligte os til at tage ansvar for det barn – indtil han eller hun ikke har brug for os mere.

Tiden er inde til, at vi sikrer, at også anbragte børn og unge lykkes godt – ikke på trods af en anbringelse, men på grund af en anbringelse.

Med venlig hilsen Policy Lab 2020

- Socialpædagogerne
- De Anbragtes Vilkår
- Dansk Socialrådgiverforening
- Børns Vilkår
- Foreningen af Døgn- og Dagtilbud
- Bikubenfonden

EN RADIKAL ÆNDRING AF EFTERVÆRNET

Hvis vi som samfund skal levere på behov og ønsker fra unge i anbringelse og leve op til vores ansvar, kan vi ikke gøre det inden for de eksisterende rammer. For en anbringelse af et barn eller en ung og deres efterfølgende overgang til voksenlivet er ikke og skal ikke være adskilte livsforløb.

Skal vi lykkes, skal vi tage udgangspunkt i anbragte unges drømme og behov. Vi skal forstå og lære af tidligere anbragte unges erfaringer og syn på mødet med systemet – hvad der har virket, og hvad der har været en barriere for, at de fik en god overgang til voksenlivet.

Bikubenfonden har i samarbejde med Socialt Udviklingscenter SUS udarbejdet en rapport¹, der indeholder 18 unges erfaringer med at gå fra at være anbragt til at bo i eget hjem suppleret og diskuteret med forskere og fagfolk. Rapporten stiller skarpt på de vigtigste pejlemærker, når det kommer til at skabe en positiv forandring for anbragte unge i overgangen til eget hjem. Disse pejlemærker er:

- Støtten skal aktivt bidrage til at skabe sammenhæng og kontinuitet i anbragte unges liv og understøtte gode, langsigtede valg.
- Mødet mellem fagprofessionelle og unge skal være et menneskeligt møde, der giver den unge positiv handlekraft og modet til at forfølge en drøm.
- Der skal altid stå nogen klar til at hjælpe i kulissen, når anbragte unges mentale bagage begynder at larme, eller boligsituationen bliver ustabil.
- Det at være anbragt skal være en trædesten til deltagelse i fællesskaber og samme livsmuligheder som andre unge.

¹ Ung mellem anbringelse og eget hjem – udfordringer og potentialer, Bikubenfonden og Socialt Udviklingscenter SUS (2019).

Unge oplevelse af mødet med systemet

I rapporten 'Ung mellem anbringelse og eget hjem' peger unge, der tidligere har været anbragt, på en række forskellige barrierer, der gør overgangen til voksenlivet til en udfordring:

- De unge oplever overgangen som meget brat, og støtten er afhængig af myndighedernes vurdering af den unge lige præcis på vurderingstidspunktet (før det 18. år).
- De unge savner kontinuitet i støtten, når anbringelsen ophører. De oplever, at systemet er en labyrint, og at den måde, systemet er indrettet og fungerer på, bidrager til, at deres liv bliver fragmenteret. Særligt overgangen ved det 18. år volder for mange udfordringer i forhold til de offentlige systemer. Det er et brat brud, fordi systemerne ofte er adskilte i kommunerne, og voksenenheden ikke nødvendigvis ved, at de unge har været anbragt.
- De unge oplever, at sagsbehandleren mangler tid, og de savner personligt engagement. Samtidig oplever de ofte at blive mødt med forudfattede forestillinger og fordomme.
- De unge oplever, at de på én og samme tid skal være ressourcestærke og resourcesvage for at begå sig i systemet. Begge dele opleves som en hindring for at få hjælp i overgangen til voksenlivet
- De unge savner relationer, de kan regne med. Nogen, de kan spejle sig positivt i. Nogen med ressourcer, som kan hjælpe dem på vej.

3 DOGMER FOR EN GOD OVERGANG TIL VOKSENLIVET

Aktørerne bag Policy Lab har en vision om at sikre unge en god overgang til voksenlivet ved at ændre anbringelsesområdet radikalt. Ændringen bygger på 3 dogmer.



1 Anbringelse som trædesten til et godt liv

En anbringelse kan være akut og livsnødvendig for at sikre et barns sikkerhed, tryghed og trivsel. Men en anbringelse må ikke blive et mål i sig selv – den skal også være en trædesten til et godt liv med netværk, job og bolig. Det kræver, at vi har målsætninger om et selvstændigt voksenliv med netværk, job/uddannelse og bolig – og sammen med den unge tager skridtene på vejen ind i voksenlivet. Den enkelte unge kan regne med os som samfund, indtil målsætningerne er opfyldt.

2 Dynamisk overgangsperiode

Overgangsperioden skal ikke være et separat 'efterværn' i forlængelse af anbringelsen, men tænkes som en dynamisk overgang, der starter allerede fra det 15. år og først slutter, når den unge er klar til det – helt frem til det 25. år. Tilbud og tiltag udvikles, så de skræddersys den enkelte unges behov i samarbejde med den unge og hele tiden med de overordnede målsætninger for et selvstændigt voksenliv for øje. Det betyder, at efterværnet, som vi kender det i dag, vil udgå.

3 Den unge i centrum

Handleplaner på vejen mod et selvstændigt voksenliv skal formuleres af og med den unge selv – og justeres løbende, som den unge udvikler sig. Han/hun skal ikke bare inddrages, men understøttes i at være styrende i forhold til at nå målene for et selvstændigt voksenliv. Dette sker i et samarbejde med myndighed og fagprofessionelle.

Dogmerne uddybes i det følgende



Anbringelse som trædesten til et godt liv

Når vi anbringer børn og unge er det på baggrund af viden om, at hans eller hendes tryghed, trivsel og udvikling er truet. Det er en indgribende, men nødvendig, foranstaltning. Imidlertid må en anbringelse aldrig blive et mål i sig selv – målet er også at hjælpe børn og unge til at få et godt liv og de samme muligheder som andre unge. En anbringelse betyder dermed, at vi som samfund tager ansvaret for gruppen af børn og unge på os, indtil de ikke har brug for os længere.

Som samfund skal vi forpligte os til at arbejde sammen med de unge om at opnå tre sidestillede og overordnede målsætninger for et selvstændigt voksenliv. Når disse tre mål er opfyldt, er der en stor sandsynlighed for, at den tidligere anbragte unge har et stabilt udgangspunkt for at gå ind i voksenlivet.

Tre målsætninger for et selvstændigt voksenliv:

- Den unge har adgang til varige netværk og relationer
- Den unge er i uddannelse eller job
- Den unge har fast bolig

I dag arbejder kommunerne med lignende målsætninger for de unge. Det nye er, at disse tre målsætninger er ligestillet med hinanden. Det er de, fordi de ofte vil være hinandens forudsætninger. At gennemføre en uddannelse og bibeholde et job kræver et stærkt og robust netværk, der kan hjælpe, når det bliver svært – eller blot kan støtte, inspirere og 'heppe' på sidelinjen. Lige såvel er adgangen til en stabil boligsituation afgørende for at skabe ro og overskud i hver-

dagen til at forfølge et mål om job og uddannelse. Samtidig ligger det nye i forpligtelsen til at forfølge målsætningerne systematisk. De unge skal kunne regne med samfundet, indtil målsætningerne er opfyldt og/eller det 25. år. Denne rettighed skal afspejles i lovgivningen – og i praksis.

Derudover skal målsætningerne gennemsyre tænkning og handling i systemet i kommunen – fra øverste politiske ansvarlige til den enkelte sagsbehandler eller socialpædagog, der har den kontinuerlige kontakt med de unge. Unge i anbringelse skal ikke mødes af en handlingsplan med mål, der ofte er forældede og tager udgangspunkt i individuelle problemer og udfordringer. Derimod skal de opleve, at voksne omkring dem fremkalder og ser den enkeltes potentiale og drømme for fremtiden. Og at den enkelte styrkes i at forfølge sine drømme og målene for et selvstændigt voksenliv i et samarbejde med myndighed og andre fagprofessionelle.

Indsatsen skal løbende justeres sammen med den unge i forhold til den unges udvikling og erfaringer – og hele tiden med målsætningerne for øje.

Myndighedernes praksis i dag

- **Målene i handleplanen revideres ikke altid i overgangen til efterværn**

Indsatsen for den enkelte unge fastsættes i handleplanen, hvor klare og operationelle mål skal danne udgangspunkt for forventningsafstemning med den unge selv og udføreren, fx en kontaktperson, og muliggøre en systematisk opfølgning på indsatsens resultater. Der er fastsat mål i omkring tre fjerdedele af sagerne, men i mange tilfælde er målene ikke ændret i forbindelse med, at den unge får efterværn. Målene kan således være udarbejdet flere år tidligere. I 29 procent af de sager, hvor der er opstillet mål, er målene operationelle. I de resterende sager kan målene karakteriseres som så generelle, at de ikke er egnede som udgangspunkt for opfølgning på målopfyldelse.²

- **Viden om indsatsers effekt inddrages i svingende omfang**

Viden om de unges oplevelse af mødet med systemet og registerdata om indsatsers effekt inddrages i meget svingende omfang i forhold til kontinuerligt at forbedre indsatsen på viden om, hvad der virker.^{3,4}

- **Individualiserede problemorienterede mål – frem for fokus på potentialet og forpligtigelsen til handling fra myndigheders side**

Mange anbragte unge oplever, at handleplanen er et vanskeligt dokument, der ofte understreger, hvor anderledes et liv de har som anbragt. Handleplanen handler ofte om alle de ting, som barnet eller den unge skal arbejde med eller ændre på, og dermed fremstår den anbragte ofte som et problem – fremfor den situation eller de omstændigheder, der er rundt om den unge.⁵

² Efterværn og den gode overgang til voksenlivet, Socialstyrelsen (2017).

³ Rigsrevisionens beretning om indsatsen for anbragte børn (2015).

⁴ Statsrevisorernes bemærkning til beretningen om indsatsen for anbragte børn (2016).

⁵ Tænk handleplanen forfra, politikpapir fra De Anbragtes Vilkår (2020).

Dynamisk overgangsperiode

Når vi som samfund beslutter, at et barn eller en ung skal anbringes uden for hjemmet, påtager vi os samtidig et ansvar for at sikre, at anbringelsen bliver en trædesten til et godt liv. Børn og unge, der ikke er anbragt, kan læne sig op ad deres forældre, indtil de står på egne ben i voksenlivet. Den mulighed har børn og unge i anbringelse som regel ikke. Derfor er det også vores ansvar at støtte dem ind i voksenlivet.

I dag tages der de facto stilling til, hvad der skal ske med efterværnet i overgangen, når en ung i anbringelse fylder 17,5 år. Denne afgørelse falder for manges vedkommende meget pludseligt og alt for sent. Samtidig giver den nuværende lovgivning mulighed for at tilbyde efterværn til og med det 23. år. Baseret på erfaringer fra gruppen af unge og praksisviden fra aktørerne i Policy Lab er der behov for at justere på tænkningen om støtte i overgangen – herunder perioden, man som ung har udtalt behov for at kunne trække på støtte.

Forberedelse til et selvstændigt voksenliv bør indgå som en naturlig del af anbringelsen, og støtte i overgangen skal være dynamisk og justeres løbende.

Myndighederne skal forpligtes til sammen med den enkelte unge at arbejde målrettet mod et selvstændigt voksenliv, når han eller hun fylder 15 år – så de ligesom andre unge bliver støttet og rådgivet om de livsmuligheder, der byder sig i forhold til uddannelse, job, bolig osv.

Den enkelte unge arbejder sammen med myndighed og fagprofessionelle for at indfri de tre målsætninger for et selvstændigt voksenliv. Hvis den enkelte har behov for det, har han/hun ret til at række ud og modtage støtte frem til det 25. år – med mulighed for forlængelse frem til det 27. år. Mellem 15-27 år kan (tidligere) anbragte række ud til myndigheder-

ne, hvis tilværelsen slår knuder, ligesom andre unge ville række ud til deres forældre. Det betyder også, at den unge kan vende tilbage til kommunen og bede om støtte, selvom den unge tidligere har afvist hjælp og støtte fra kommunen – eller bor i en ny kommune.

AFGRÆNSNING UD FRA ALDER

Hele anbringelsen bør forberede barnet og den unge til et selvstændigt voksenliv. Dette bør ske gennem et alderssvarende fokus på netværk, skolegang og praktiske færdigheder.

For at forpligte myndighederne til at omsætte vision til praksis foreslår aktørerne i Policy Lab imidlertid, at myndigheden systematisk begynder at arbejde for en god overgang til et selvstændigt voksenliv ved det 15. år. Dette skyldes, at det kræver en vis modenhed at begynde at drøfte en fremtidig uddannelse, job og bolig.

Den unge kan få hjælp frem til det 25. år med mulighed for forlængelse til det 27. år. Denne afgrænsning skal ses i relation til bl.a. den kommunale ungeindsats (KUI), som også løber frem til det 25. år. Det kan være relevant at samtænke indsatsen, hvis det er meningsfuldt for den unge.

Samtidig viser unges erfaringer samt praksisviden, at nogle unge vil have brug for hjælp ud over det 25. år, hvorfor det er muligt at forlænge adgangen til hjælp og støtte til det 27. år ud fra en konkret vurdering. Efter det 27. år skal støtten, hvis der stadig er brug for den, bevilges i henhold til voksenlovgivningen.

Myndighedernes praksis i dag

- **Forskelle i kommunernes brug af efterværn**

Der er store forskelle i kommunernes brug af efterværn. I de kommuner, der anvender efterværn mindst, modtager under halvdel af målgruppen efterværn. Omvendt modtager mindst to tredjedele af de unge i målgruppen efterværn i de kommuner, der anvender efterværn mest. Der er ingen forskel på unge i gruppen, der modtager efterværn og gruppen, der ikke modtager efterværn.⁶

- **Ingen objektive kriterier for tildeling af efterværn**

Ankestyrelsen har fastslået, at beslutningen skal bero på en vurdering af, om der er udsigt til en positiv udvikling for den unge frem mod det 23. år. Det er dog ikke et krav, at den unge til den tid skal være selvhjulpne. I vurderingen heraf anlægger kommunerne forskellige perspektiver.⁷

⁶ *Efterværn og den gode overgang til voksenlivet, Socialstyrelsen (2017).*

⁷ *Efterværn og den gode overgang til voksenlivet, Socialstyrelsen (2017).*

Ung i centrum

Både Børnekonventionen og Serviceloven fastslår, at en ung har ret til at blive hørt og inddraget i egen sag. Dog sker det langtfra altid i praksis. Den fornemste ambition for unges møde med 'systemet' må være, at de oplever at blive sat i centrum: Det er deres liv, det drejer sig om.

Når vi skal blive kloge på, hvilken indsats der vil motivere den unge, må vi interessere os for den unges perspektiv – den unges motivation og drømme. En indsats rettet mod den enkelte unge kan kun for alvor lykkes, hvis den unge føler for og tager ejerskab til formål og delmål. Det øger mestringsevnen, livskvaliteten og dermed den unges muligheder fremadrettet. Den enkelte unge skal ikke bare inddrages – han eller hun skal guides i at tage og have styringen.

Det kræver, at de rette fagprofessionelle har den rette faglighed, redskaber og rammer for reelt at fremkalde den unges egne håb, ressourcer og behov og sætte dem forrest. Sagsbehandleren, socialpædagogen, psykologen mv. skal alle hjælpe til med og understøtte de unge i at formulere deres egne synspunkter, oplevelser og følelser igennem dialog. Det vil for nogle af de unge være noget, de skal lære, men vi har en forpligtelse til at lære dem det – på samme måde som ikke anbragte børn lærer det i deres familier.

Myndighedernes praksis i dag

- **Ikke nogen at tale med i overgangen**

En tredjedel af unge i anbringelse oplever ikke at have nogen at tale med om overgangsperioden, og en relativ stor del af de unge oplever ikke, at de har fået tilstrækkelig information om deres muligheder og rettigheder, når de fylder 18 år.⁸

- **De unges perspektiv indgår ikke**

En sagsgennemgang samt survey blandt unge viser, at de unges perspektiv ikke indgår i over en tredjedel af efterværns-sagerne.⁹

- **En stor del af de unge kender ikke deres handleplan**

Kun 30 procent af de unge, der har modtaget efterværn husker, at de fik udarbejdet en handleplan i samarbejde med deres sagsbehandler.¹⁰

⁸ Efterværn og den gode overgang til voksenlivet, Socialstyrelsen (2017).

⁹ Efterværn og den gode overgang til voksenlivet, Socialstyrelsen (2017).

¹⁰ Efterværn og den gode overgang til voksenlivet, Socialstyrelsen (2017).

En radikal ændring: fra vision til handling

Eksempler på tiltag, der kan understøtte en radikal ændring med udgangspunkt i de tre dogmer.

Unge-overblik – en dynamisk undersøgelse sammen med den unge

Tænk hvis... vi i forbindelse med samarbejdet med den unge i overgangsperioden udviklede og brugte et mere dynamisk undersøgelsesværktøj, som indebar en aktiv dialog med den unge og hans/hendes netværk, både det personlige netværk og fagpersoner. Dialogen med netværket blev en aktiv forpligtelse, så man fjernede noget af ansvaret fra den unge. Undersøgelsen skulle være nem at tage op til revidering, så den følger den unges udvikling, og undersøgelsen skulle i høj grad tage udgangspunkt i en anerkendende tilgang og undersøge de elementer, som den unge selv peger på.

Læringsteam

Tænk hvis... vi oprettede et læringsteam/videnscenter, der skulle sikre implementering af ungeparagrafferne i praksis i alle kommuner. Læringsteamet skulle hverken kontrollere eller evaluere implementeringen, men understøtte en forandring henimod en sagsbehandling og målstyring, der reelt satte den unge i centrum.

Samarbejdsaftale

Tænk hvis... vi på baggrund af ungeoverblikket udarbejdede en samarbejdsplan, som er den unges eget dokument. Samarbejdsplanen skulle fungere som bindeled mellem sagsbehandler/kommunen og den unge samt andre fagprofessionelle (skole, opholdssted). Den unges drømme og motivation er gennemgående i samarbejdsplanen, der går på tværs af forvaltninger, evt. opholdssted – og forpligter også kommunen. Samarbejdsaftalen skulle indeholde konkrete mål og tiltag, der er relevante og meningsfulde for den unge – og har tæt sammenhæng med de tre målsætninger for et selvstændigt voksenliv.

De unges progression og trivsel i fokus

Tænk hvis... vi udviklede incitamenter, der understøttede lovens intention og blev omsat til praksis. At skabe incitamenter – det kunne være økonomiske – der understøttede kommunens fokus på de unges trivsel og progression i forhold til de tre målsætninger for et selvstændigt voksenliv.

Opfølgning og feedback på de unges oplevelser

Tænk hvis... anvendelsen af feedback fra de unge selv til løbende at forbedre de unges møde med myndigheder og fagprofessionelle var obligatorisk. Dette så vi skaber en reel virkning med de aktiviteter og indsatser, vi sætter i gang. Der findes allerede i dag måle- og evalueringsredskaber (WHO5, FIT mv.), der systematisk kan belyse den unges trivsel og progression. Redskaber, der kan understøtte, at indsatsen hele tiden forbedres på baggrund af viden.

Styrke samarbejdet mellem stat, kommuner og civilsamfund

Tænk hvis... kommuner og civilsamfundet samarbejdede systematisk på alle niveauer om de unges adgang til netværk og fællesskaber. Vi drømmer om, at alle anbragte og tidligere anbragte unge i ligeså høj grad som andre børn og unge indgår i stærke og attraktive fællesskaber. 56 % af anbragte børn og unge går til organiserede fritidsaktiviteter mindst en gang om ugen. Det er en betydelig mindre del end blandt ikke anbragte.¹¹

Unge har ret til gratis terapeutisk støtte

Tænk hvis... tidligere anbragte altid havde adgang til terapeutisk støtte fra autoriserede behandlere, hvis den mentale bagage begynder at spænde ben for trivslen og gode, langsigtede valg. 44 % af alle anbragte unge har fået en psykiatrisk diagnose som 19-årige mod 7 % af alle unge generelt.¹²

Bolig med støtte er omdrejningspunkt for en virkningsfuld indsats

Tænk hvis... støtten i overgangen tog udgangspunkt i et 'Housing First'-mindset. Det ville betyde, at unge tidligere anbragte har ret til en betalelig bolig. At der fulgte støtte med, når de unge flytter i egen bolig, og at støtten fortsætter, selvom den unge flytter – og/eller den unge kan blive boende, selvom behovet for støtten ophører. Vi drømmer om, at der arbejdes med udgangspunkt i 'Housing First' i overgangen, fordi vi ved, at 1 ud af 10 anbragte oplever hjemløshed. Samtidig ved vi, at 80 % af alle hjemløse, der tilbydes en bolig kombineret med intensiv og individuel, social støtte, fastholder boligen.¹³

Kompetenceløft

Tænk hvis... alle sagsbehandlere med ungesager var særligt uddannet i samtaler med udsatte børn og unge. Og alle andre fagprofessionelle havde den rette faglighed og adgang til efteruddannelse, som styrkede dem i arbejdet med udsatte børn og unge. Vores drøm er, at et kompetenceløft ville kunne styrke den faglige kvalitet i selve sagsbehandlingen og det daglige socialpædagogiske arbejde.

Unge er med til at udvikle egne støttetilbud

Tænk hvis... den unge selv fik lov til at pege på, hvilken form for støtte der kunne være god, herunder at vælge sin egen kontaktperson. Som det er i dag, består efterværn hovedsageligt af fortsat anbringelse (50 %), og tildeling af en kontaktperson (63 %). Samtidig udgør udslusningsordninger og anden form for støtte hhv. 8 % og 3 %¹⁴

¹¹ Professor: Flere får en naturlig indgang og adgang til foreningslivet, Altinget Civilsamfund (2016).

¹² Kilde: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd: Anbragte unge med psykiske vanskeligheder (2018).

¹³ En helhedsorienteret og tidlig indsats mod hjemløshed blandt unge og unge i risiko for hjemløshed – Evalueringsrapport, Socialstyrelsen (2019).

¹⁴ Efterværn og den gode overgang til voksenlivet, Socialstyrelsen (2017).

LOVGIVNINGSMÆSSIG RAMME: DE ANBRAGTE UNGE SKAL HAVE DERES EGEN DEL I BARNETS LOV

Barnets Lov skal indeholde ungeparagraffer, der er fundamentet for en radikal ændring i den støtte, unge får i overgangen.

Regeringen har lagt op til at styrke indsatsen for anbragte børn og unge ved Barnets Lov, der i højere grad sætter børn og unges behov og ønsker først. Der ligger et paradoks i, at der på den ene side er en eksisterende lovgivning på området, der giver mulighed for at give anbragte unge en overgang til voksenlivet, der tager udgangspunkt i den unges behov og lægger op til inddragelse. Og på den anden side fortællinger fra de unge, som ikke oplever, at det sker. Fortællinger, der understøttes af tal og statistikker.

Derfor skal Barnets Lov også indeholde ungeparagraffer, der er fundamentet for en radikal ændring i den støtte, unge får i overgangen mellem anbringelse og voksenliv. Det afgørende her er, at de tre målsætninger skrives ind: adgang til netværk og relationer, uddannelse/job og bolig. Det sender et tydeligt signal om, at en anbringelse også er en trædesten til et godt voksenliv – et vigtigt signal i forhold til at ændre tænkningen og dermed praksis radikalt.

Ungeparagrafferne skal samtidig give ret til støtte i overgangen, fra den unge fylder 15 år, til den unge er 25 år. Med mulighed for forlængelse til det 27. år, hvis den unge op-

lever et behov for det. Dette er ikke en faglig vurdering eller et skøn, der ligger hos myndigheden. Støtte gælder alle livsområder, også retten til gratis terapeutisk hjælp af autoriserede behandlere, hvis den mentale bagage begynder at spænde ben for trivsel og gode, langsigtede valg. Det betyder også, at tidligere anbragte unge kan vende tilbage til kommunen – også selvom de tidligere har sagt nej tak til at få hjælp og støtte fra kommunen – eller hvis de er flyttet kommune i mellemtiden.

Nogle i gruppen af tidligere anbragte har behov for livslang støtte efter voksenhandicapparagrafferne i Serviceloven. I dag ligger denne afgørelse ved det 18. år. Imidlertid modnes unge med anbringelsesbaggrund generelt senere end andre unge, og der er risiko for at 'parkere' unge, der ellers vil kunne få et selvstændigt voksenliv, på offentlig forsørgelse. Det skal af ungeparagrafferne fremgå, at vurdering og afgørelse om støtte efter voksenhandicapparagraffer skal ske ved det 20. år.

Ungeparagrafferne skal samle de unges muligheder og rettigheder under én paragraf og tænke eksisterende lovgivning – for eksempel på beskæftigelsesområdet og Den Kommunale Ungeindsats – med ind.

Hvorfor ungeparagraffer i Barnets Lov?

- Med ungeparagraffer i Barnets Lov vil der være øget fokus på den unge selv – på deres ressourcer, ønsker og motivation – og på involvering og inddragelse af de unge i beslutninger om deres eget liv. Det sætter retningen for myndighedernes møde med gruppen af unge – og dermed de unges møde med myndighederne.
- Ungeparagrafferne vil sætte fokus på de 15-27-årige. Det viser, at de unge skal følges godt ind i voksenlivet. Der er behov for at forberede unge på voksenlivet, før de fylder 18 år, og der kan være behov for øget støtte og hjælp langt ud over det 18. år, hvis de skal klare sig godt. Det tager samfundet ansvar for, og de unge får med ungeparagrafferne i Barnets Lov samtidig ret til støtte i overgangsperioden.
- Med ungeparagraffer i Barnets Lov vil vi med klare målsætninger for et selvstændigt voksenliv have fokus på, at anbringelser også er trædesten til et godt voksenliv.



Sådan klarer anbragte unge sig

Hvert år anbringes ca. **1%** af danske børn og unge mellem 0 og 17 år uden for hjemmet. I 2017 var knap **13.600** børn og unge mellem 0 og 22 år anbragt uden for hjemmet.

Kilde: Danmarks Statistik – tabel ANBAAR16

56% af anbragte børn og unge går til organiserede fritidsaktiviteter mindst en gang om ugen. Det er en **betydelig mindre del** end blandt ikke anbragte.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd: Anbragte børn og unges trivsel 2016

44% af alle anbragte unge har fået en **psykiatrisk diagnose** som 19-årige mod 7 % af alle unge generelt.

Kilde: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd 2018: Anbragte unge med psykiske vanskeligheder

23% af anbragte unge har gennemført en ungdomsuddannelse senest 6 år efter folkeskolen. For ikke anbragte unge er tallet 73%

Kilde: KL: Udsatte børn – Nøgletal 2020

Hver tiende ung, der har været anbragt i barndommen, bliver registreret i **hjemløshed**, når de er mellem 18 og 24 år. Det gælder derimod kun en halv procent blandt ikke anbragte unge. Samlet set er det cirka **hver tredje** af de unge i hjemløshed, der har haft en anbringelse i barndommen.

Kilde: VIVE – Det Nationale Analyse- og Forskningscenter for Velfærd (2020)

28% af de anbragte 18-årige svarer, at de på et tidspunkt i livet har forsøgt at begå **selvmord**. Det gælder kun 5% af unge, som ikke har været anbragt.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd: Notat – Anbragte unges udsathed (2017)

Knap 10% af unge mellem 15 og 22 år, som har været anbragt uden for hjemmet i perioden 2012-2016, blev dømt for kriminalitet i 2017. Det er 8-9 gange højere end blandt ikke-udsatte unge.

Kilde: KL: Udsatte børn – Nøgletal 2019

44% af de anbragte unge har afsluttet folkeskolen. Det gælder for 91% af unge, som ikke har været anbragt.

Kilde: KL: Udsatte børn – Nøgletal 2020



AMANDAS OVERGANG TIL VOKSENLIVET



FØR den radikale ændring af støtten til unge i overgangen til voksenlivet.

6-7 forskellige opholdssteder
Jeg boede på 6-7 forskellige opholdssteder.

Ingen relation til mange skiftende sagsbehandlere

Jeg har i løbet af min anbringelse haft skiftende kommuner, sagsbehandlere og andre fagpersoner tilknyttet min sag. Jeg mindes nogle socialpædagoger og var knyttet til en børnepsykolog, jeg stadig har kontakt til – men husker ingen sagsbehandlere. Den sagsbehandler, der bevilgede efterværn, står dog nogenlunde klart i min hukommelse, eftersom det var hende, der hjalp mig med at afslutte anbringelsen og efterfølgende frigav mig til et voksenliv uden nogen særlig form for forberedelse eller nogen form for opfølgning.

EFTER den radikale ændring af støtten til unge i overgangen til voksenlivet.

Skiftede opholdssted efter eget ønske
Jeg boede på 2 forskellige opholdssteder – jeg skiftede efter eget ønske, da jeg fyldte 12 år.

Samarbejdsaftale og relation til sagsbehandler sætter retning

Sagsbehandleren – Jette – var rigtig sød. Mange gange virkede skolearbejdet uoverskueligt. Vi aftalte, at jeg skulle fokusere på dansk og nogle andre fag og skrev det ind i samarbejdsaftalen, som jeg skulle vise mine lærere og mit opholdssted. Jette ville også tale med mit opholdssted og mine lærere løbende om, hvordan det gik, og vi aftalte at mødes hvert halve år og kigge på samarbejdsaftalen. Jeg fik også at vide, at jeg kunne ringe til Jette når som helst.

Kommunen indsamlede viden om Amandas oplevelse

Efter mødet skulle jeg svare på et spørgeskema om, hvordan jeg havde oplevet mødet med Jette, så kommunen hele tiden kunne blive bedre til at hjælpe børn og unge i min situation.

Amanda Kristiansen er i dag 30 år og for kvinde for TUBA Ungdom. Hun blev anbragt uden for hjemmet, da hun var 3 år gammel og har boet på 6-7 forskellige opholdssteder. Her giver vi et bud på, hvordan Amandas overgang til voksenlivet ville have været med de nye, radikale ændringer

Var alene

Da jeg fyldte 18 år, fik jeg mit eget kollegieværelse og en kontaktperson. Kontaktpersonen var en stor hjælp, men det var svært at klare sig på egen hånd.

Jeg fik en voldsom depression og kunne ikke sove om natten. Der sker noget med én, når man vokser op i et system, hvor alle andre definerer én og ens rammer. Jeg var slet ikke forberedt på at stå på egne ben og følte mig helt alene. Mit tidligere opholdssted ringede ikke en eneste gang for at høre, hvordan det gik. Jeg havde boet der i 8 år.

Ingen hjælp fra ny kommune

Jeg besluttede at søge ind på uddannelse i København og flyttede til byen i håbet om at få en ny start. Men jeg havde ikke fodfæste og led af angst og depression. Jeg henvendte mig til kommunen for at få støtte, særligt til en bolig. De henviste mig til et herberg for hjemløse eller ventelisten til et kollegium. Jeg undgik herberget, fordi jeg havde venner, jeg kunne sove hos.

Fandt – tilfældigt – hjælp

Da jeg var allerlængst nede og var droppet ud af pædagoguddannelsen, fandt jeg tilfældigt TUBA på nettet – organisationen tilbyder rådgivning og terapi til unge, der er vokset op i hjem med alkohol- eller stofmisbrug. Jeg begyndte et forløb hos dem. For første gang mødte jeg et system, der ikke satte tidsbegrænsning eller brugerbetaling på. De forlangte ikke, at jeg skulle være diagnosticeret eller opfylde bestemte krav. De blev min redning. Samtidig fik jeg via TUBA et netværk, der forstod mig. Jeg fandt ud af, at mine reaktioner var helt normale.

Det gik – heldigvis

I dag har jeg en kandidatgrad i læring og forandringsprocesser, et job og en lejlighed. Det er ikke systemets skyld, at det er gået så godt. Det var heldigt, at jeg stødte på TUBA.

Støtte til en ny hverdag

Da jeg fyldte 18 år, havde jeg lyst til at være lidt mere uafhængig og flyttede på mit eget kollegieværelse. Dog havde jeg kontakt med mit tidligere opholdssted flere gange om ugen. Jeg kunne komme og spise, når jeg havde lyst og i det hele taget dumpe ind med vasketøjet, og hvis jeg havde brug for en snak. En af de pædagoger, Hanne, jeg har været mest knyttet til, blev min kontaktperson. Hun var der virkelig for mig.

Brobygning til ny kommune

Jeg havde også stadig kontakt til Jette, og hun hjalp mig med at søge ind på HF i København. Før jeg flyttede dertil, skabte Jette kontakt til min nye sagsbehandler, Henrik, som hjalp mig med at skaffe en kollegielejlighed, vi kortlagde mit netværk i København sammen, og vi opdaterede samarbejdsaftalen.

Tilbud og netværk

Jeg måtte droppe ud af min uddannelse. Minderne kom væltende bagfra, og jeg havde svært ved at komme ud af sengen. Jeg havde brug for hjælp – jeg talte med Henrik, om jeg skulle få en henvisning til en psykolog eller gå i terapi hos TUBA. Jeg valgte det sidste, da jeg også her ville kunne få udvidet mit netværk. Nye muligheder åbnede sig, fordi jeg mødte andre unge, der kunne sætte sig ind i min situation. Som havde oplevet noget af det samme. Det blev et vendepunkt.

Glad for støtten i overgangen

Der er gode dage og dårlige dage, men jeg har en uddannelse, job og netværk og kan klare mig selv. Jeg er taknemmelig for den hjælp og støtte, jeg har fået af Jette, Henrik, Hanne og folkene i TUBA. Samfundet har virkelig været der for mig, når jeg har haft brug for det.





OM POLICY LAB

Bikubenfonden arbejder for at sikre alle anbragte unge den støtte, de har brug for i overgangen til voksenlivet. På den baggrund har fonden taget initiativ til Policy Lab 2020, der samler centrale aktører på anbringelsesområdet med hver deres perspektiv og indsigt.

Formålet er ved fælles hjælp og med udgangspunkt i de anbragte unges egne ønsker og behov at nyskabe politiske løsninger, der i højere grad end i dag kan sikre unge den hjælp, de har brug for i overgangen mellem anbringelse og voksenliv.

Medlemmerne af Policy Lab 2020 er: Dansk Socialrådgiverforening, De Anbragtes Vilkår, Socialpædagogerne, Børns Vilkår, Foreningen af Døgn- og Dagtilbud og Bikubenfonden. Anbefalingerne i dette notat er udviklet hen over fem labs i første halvår af 2020 med bidrag og inspirationsoplæg fra eksperter og myndighedspersoner.